

เสวนา คลังสมอง-คลังปัญญาสยาม (ครั้งที่ 65)

เรื่อง “การสร้างบัณฑิตที่ผลิตนวัตกรรมได้”

โดย ศาสตราจารย์ ดร. สำเริง จักรใจ

ภาควิชาวิศวกรรมเครื่องกล คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

วันจันทร์ที่ 27 ตุลาคม 2568 เวลา 13.30 - 14.30 น. ผ่านระบบ VDO Conference (ZOOM)

ในยุคที่โลกเผชิญกับความท้าทายทางเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง นวัตกรรมกลายเป็นพลังสำคัญในการสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศ การสร้างบัณฑิตที่คิดเป็น ทำเป็น และสร้างสรรค์สิ่งใหม่ได้จริง จึงเป็นพันธกิจสำคัญของมหาวิทยาลัยทุกแห่ง ในการเสวนา “คลังสมอง-คลังปัญญาสยาม” ครั้งที่ 65 ศาสตราจารย์ ดร.สำเริง จักรใจ ได้สะท้อนประสบการณ์จากการทำวิจัยและทำงานกับภาคชุมชนและ SME ตลอดกว่า 30 ปี โดยชี้ให้เห็นว่าการสร้างบัณฑิตที่ผลิตนวัตกรรมได้ ต้องเริ่มจากการเปลี่ยนหลักสูตร ความคิด และกระบวนการเรียนรู้ ของมหาวิทยาลัยให้เชื่อมโยงกับสังคมจริง เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่จับต้องได้ทั้งต่อผู้เรียนและสังคม

1. จากงานวิจัยสู่การใช้ประโยชน์จริง

ศ.ดร.สำเริง เริ่มต้นด้วยการเล่าประสบการณ์จากงานวิจัย “ระบบหัวเผาวัสดุพูนสมรรถนะสูง ชนิดสามารถควบคุมอุณหภูมิของเชื้อเพลิงได้” ซึ่งเป็นเทคโนโลยีประหยัดพลังงานที่ได้รับสิทธิบัตรเมื่อวันที่ 17 มกราคม 2568 ซึ่งผลงานดังกล่าวสามารถนำไปประยุกต์ใช้จริงกับอุตสาหกรรมในชุมชน เช่น โรงเจียวกระเทียม ในจังหวัดเชียงใหม่ ช่วยลดการใช้พลังงานได้ถึง 30% ต่อปี ตัวอย่างนี้สะท้อนให้เห็นว่านวัตกรรมจากมหาวิทยาลัย สามารถสร้างผลกระทบเชิงเศรษฐกิจได้จริงหากเชื่อมโยงกับความต้องการของผู้ใช้ปลายทาง และยังชี้ให้เห็นว่าปัญหาสำคัญของระบบอุดมศึกษาไทยคือ งานวิจัยบนหิ้งที่ขาดกลไกเชื่อมต่อกับชุมชนและ SME ทำให้นวัตกรรมดีๆ ไม่ได้ถูกนำไปใช้ประโยชน์อย่างแท้จริง การสร้างกลไกกลางเพื่อเชื่อมโยงระหว่างนักวิจัยกับผู้ประกอบการในท้องถิ่น จึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อการขับเคลื่อนสังคมนวัตกรรมของประเทศ

2. มหาวิทยาลัยต้องสร้างทั้ง คน และนวัตกรรม

มหาวิทยาลัยไม่ได้มีหน้าที่สร้างนวัตกรรมเพียงอย่างเดียว แต่ต้องสร้างคนที่สร้างนวัตกรรมได้ การสร้างคนต้องเริ่มจากการออกแบบหลักสูตรที่ไม่แยกขาดจากชุมชนหรือภาคการผลิต ซึ่งหลักสูตรในปัจจุบันส่วนใหญ่ยังห่างเหินจาก SME และชุมชน มุ่งเน้นการเรียนเชิงทฤษฎีในห้องเรียนโดยขาดการนำปัญหาจริงมาเป็นโจทย์การเรียนรู้ จึงได้มีการเสนอว่า ควรปรับหลักสูตรให้มีระบบโจทย์จากชุมชน หรือ โจทย์จาก SME ผ่านกลไกเช่น กล้องรับข้อเสนอหรือศูนย์กลางการเชื่อมต่อ เพื่อให้มหาวิทยาลัยรับรู้ความต้องการจริงของสังคมและนำมาพัฒนาเป็นโครงการ นวัตกรรม หรือโครงการสหกิจศึกษา

3. การเรียนรู้ผ่านโครงการจริงจาก Capstone สู่โจทย์ชุมชน

ได้มีการยกตัวอย่างวิชาโครงการบูรณาการ (Capstone Project) ซึ่งเป็นวิชาที่ทุกมหาวิทยาลัยมีอยู่แล้ว แต่ส่วนใหญ่ยังจำกัดอยู่ในขอบเขตของห้องเรียนและความสนใจของอาจารย์ผู้สอน มากกว่าจะตอบโจทย์ชุมชนอย่างแท้จริง การพัฒนาหลักสูตรให้ Capstone เชื่อมโยงกับโจทย์ชุมชน จะทำให้นักศึกษามีโอกาสเรียนรู้จากสถานการณ์จริง ผึกคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาเชิงระบบ โดยมีอาจารย์ทำหน้าที่เป็นโค้ช หรือ “พี่เลี้ยง” มากกว่าผู้สอนเพียงอย่างเดียว แนวทางนี้จะช่วยสร้างทั้งทักษะปฏิบัติ และความเข้าใจในบริบทสังคม ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการเป็นบัณฑิตนักนวัตกรรม

4. การเปลี่ยน Mindset และระบบการประเมิน

อีกประเด็นสำคัญคือ การเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของอาจารย์และมหาวิทยาลัย หากอาจารย์ยังมุ่งเพียงการตีพิมพ์บทความในวารสาร (Impact Factor) โดยไม่ให้ความสำคัญกับ Impact ต่อสังคม มหาวิทยาลัยก็จะยิ่งห่างไกลจากชุมชนและไม่สามารถสร้างความยั่งยืนได้ โดยได้มีการเสนอให้มหาวิทยาลัยปรับตัวชี้วัดความสำเร็จของอาจารย์ให้สมดุลระหว่าง Research Excellence และ Social Impact เช่น การให้คะแนนผลงานนวัตกรรมที่ถูกนำไปใช้จริง มีผู้ใช้ประโยชน์ และสามารถวัดผลได้ทั้งก่อนและหลังการใช้ (Before and After Impact) พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ผลงานนวัตกรรมเหล่านี้สามารถใช้ในการขอตำแหน่งทางวิชาการได้ เช่นเดียวกับบทความวิจัย

5. บทบาทของผู้นำและผู้บริหารมหาวิทยาลัย

การขับเคลื่อนให้มหาวิทยาลัยผลิตบัณฑิตที่สร้างนวัตกรรมได้ ต้องอาศัยผู้นำทางวิชาการที่เข้าใจการเปลี่ยนแปลง ผู้นำต้องทำหน้าที่กำหนดทิศทาง สร้างค่านิยมร่วม และสนับสนุนระบบที่ส่งเสริมให้คณาจารย์ทำงานครบทุกพันธกิจ ทั้งการสอน วิจัย และบริการวิชาการอย่างสมดุล นอกจากนี้ ผู้บริหารควรส่งเสริมการทำงานแบบ Continuous Improvement เพื่อให้งานวิจัยและนวัตกรรมได้รับการพัฒนาต่อเนื่อง ไม่หยุดเพียงโครงการระยะสั้น รวมทั้งควรจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอสำหรับการต่อยอดโครงการ Capstone หรือการทำงานร่วมกับชุมชน

6. Passion และจิตวิญญาณของความเป็นครู

ศ.ดร.สำเริง กล่าวด้วยความประทับใจว่า เหตุผลในการตื่นขึ้นมาทำงานทุกวัน คือ ความสุขและความหมายในสิ่งที่ทำ การเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยต้องมี Passion ในการสร้างคน และมีความสุขกับการเห็นลูกศิษย์เติบโต ไม่ใช่เพียงทำงานเพื่อเอกสารตำแหน่งทางวิชาการ และยังย้ำว่าอาจารย์ที่ดีต้องเป็นทั้งนักวิจัยและผู้จัดการความรู้ (Knowledge Manager) ที่คอยโค้ช แนะนำ และปลูกฝังให้ลูกศิษย์มีทักษะคิด วิเคราะห์ และลงมือทำ เพื่อให้สามารถสร้างนวัตกรรมและแก้ปัญหาจริงในอนาคตได้

7. สรุป

การสร้างบัณฑิตที่ผลิตนวัตกรรมได้ ไม่ใช่เพียงการเพิ่มรายวิชาเทคโนโลยีหรือจัดโครงการแข่งขันประดิษฐ์ แต่คือ การเปลี่ยนวัฒนธรรมการเรียนรู้ทั้งระบบให้มหาวิทยาลัยเปิดกว้าง รับฟัง และเรียนรู้จากชุมชน เพื่อให้เกิดนวัตกรรมที่ใช้ได้จริง การขับเคลื่อนนี้ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย ภาครัฐ ควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการเชื่อมโยงระหว่างมหาวิทยาลัยกับ SME และชุมชนอย่างยั่งยืน มหาวิทยาลัยต้องสร้างระบบการบริหารและการประเมินใหม่ที่ทำให้คุณค่ากับผลกระทบต่อสังคม (Social Impact) อาจารย์และนักวิจัยต้องเปลี่ยนทัศนคติจากผู้สอนไปสู่โค้ชและนักพัฒนาที่สร้างคุณค่าร่วมกับผู้เรียนและชุมชน

สุดท้าย ศ.ดร.สำเร็จ ได้ทิ้งท้ายว่า มหาวิทยาลัยจะเป็นที่พึ่งของสังคมได้ก็ต่อเมื่อเราสร้างคนที่มีความรู้ คู่คุณธรรม และใช้นวัตกรรมเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม

8. ช่องทางการติดตามรับชม

สามารถติดตามรับชมย้อนหลังได้ที่ “YouTube” สถาบันคลังสมองของชาติ

วันที่ 29 ตุลาคม 2568